

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра фінансів і кредиту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2013 р.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки   бакалавра

галузі знань   0305 – Економіка і підприємництво

напрямок підготовки   6.030508 – “Фінанси і кредит”

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво, напряму підготовки 6.030508 – “Фінанси і кредит”

” ____ ” _____, 2013 р. – 8 с.

Розробники: Стащук О.В, к.е.н., доцент

Рецензент: Рудик Н.І., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри
протокол № ____ від ____ 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Грудзевич І.Т.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією Інституту економіки та менеджменту
протокол № ____ від ____ вересня 2013р.

Голова науково-методичної
комісії факультету (інституту) _____ (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ . ____ . 20__ р.

© Стащук О.В., 2013
(Прізвище, ініціали)

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Фінанси підприємства», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Бакалавр» галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво, напряму підготовки 6.030508 “Фінанси і кредит”.

Ефективність виробництва, досягнення підприємством найкращих результатів при найменших витратах, фінансової стабільності та високої конкурентоспроможності можливі за умови впровадження раціональної й обґрунтованої економічної політики. Володіння основними економічними категоріями, закономірностями функціонування, інструментарієм управління фінансами суб'єктів господарювання є основою ефективної роботи майбутнього економіста-фінансиста, а правильно проведений аналіз та побудований прогноз фінансового стану підприємства є критеріями успішності роботи будь-якого виробничо-господарського підрозділу економіки України. Тому головною метою вивчення курсу є глибоке засвоєння конкретного питання теорії фінансів підприємницьких структур та набуття навичок прийняття фінансових рішень в умовах динамічного ринкового середовища.

Пропонована робоча програма відповідає типовій програмі дисципліни “Фінанси підприємств” та рекомендована студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування, які здобувають фахову освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста, а також підприємців, менеджерів усіх рівнів і всіх, кого цікавлять питання управління підприємством.

Робоча програма є узагальненням напрацювань у сфері економіки та підприємництва.

Метою робочої навчальної програми є допомога студентам в отриманні ґрунтовних знань з фінансів та фінансової діяльності підприємств та практичних навичок у прийнятті економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності господарювання.

Програма розрахована на навчання за кредитно-модульною системою, що відповідає вимогам Болонського процесу, який упроваджено у вищих навчальних закладах України. Зміст програми в логічній послідовності відображає структуру курсу. Виділено чотири модулі: “Теоретичні основи фінансів підприємств різних організаційно-правових форм”, “Фінансування діяльності підприємств за рахунок внутрішніх джерел”, “Кредитна та інвестиційна політика підприємств”, “Оцінка фінансового стану та вартості підприємств”. Кожна тема робочої програми містить перелік теоретичних питань, їх виклад, завдання з індивідуальної роботи, тестовий контроль для перевірки знань, рекомендовану літературу до вивчення теми.

Автор поєднав під час висвітлення теоретичного матеріалу одночасно високий науковий рівень та доступність для того, щоб студенти краще опанували спеціальні знання про базові поняття господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Розроблені згідно з вимогами Болонського процесу тестові завдання (п'ять варіантів відповідей, з яких одна є правильною), сприятимуть глибшому засвоєнню студентами ґрунтовних знань із основних розділів прикладної економіки, набуттю вмінь, спрямованих на отримання заздалегідь намічених результатів господарювання шляхом оптимального використання трудових, матеріальних, фінансових й інших ресурсів підприємства. Їх рекомендується використовувати в процесі поточного, модульного й підсумкового контролю, самоперевірки знань.

Предмет: система фінансово-економічних відносин з приводу формування коштів для операційної та інвестиційної діяльності підприємства; грошові відносини, що виникають у процесі господарської діяльності підприємств і пов'язані з формуванням власних і залучених коштів, їх використанням на фінансування витрат та інвестицій підприємства, утворенням і розподілом отриманого прибутку.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Фінанси підприємств» пов'язана з дисциплінами економічного та фінансового спрямування, оскільки передбачає знання студентами сучасних фінансів та способів розрахунків; з дисциплінами організаційно-

управлінського профілю, оскільки техніко-економічне обґрунтування будь-якого інвестиційного чи фінансового рішення передбачає проектування організаційної і управлінської структури, розв'язання проблем фінансової діяльності; з дисциплінами «Фінанси», «Економіка підприємства», «Аудит», «Бухгалтерський облік», «Фінансовий аналіз», «Фінансова звітність підприємств».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Теоретичні основи фінансів підприємств різних організаційно-правових форм.
2. Фінансування діяльності підприємств за рахунок внутрішніх джерел.
3. Кредитна та інвестиційна політика підприємств.
4. Оцінка фінансового стану та вартості підприємств.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: набуття теоретичних знань і практичних навичок щодо здійснення фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Завдання: ознайомлення студентів з відповідними поняттями, категоріями, системами та алгоритмами формування та використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання; відпрацювання практичних навичок прийняття фінансових рішень; виховання здатності до творчого пошуку напрямків та резервів удосконалення фінансової діяльності суб'єктів господарювання; набуття навичок з оцінки кредитоспроможності підприємства; формування теоретичних знань з визначення чистого прибутку підприємства; вміння оцінювати ефективність інвестицій суб'єкта підприємництва.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- місце фінансів підприємств у системі ринкових відносин;
- сутність фінансів підприємств та організацію фінансової роботи на підприємстві;
- особливості фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу;
- основні форми, принципи та правила фінансування суб'єктів господарювання;
- особливості управління фінансовою діяльністю підприємства;
- порядок проведення реорганізації суб'єктів господарювання;
- правила здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- методiku оцінки фінансового стану та кредитоспроможності підприємства;
- моделі управління грошовими потоками суб'єктів підприємництва.

вміти:

- аналізувати та оцінювати ефективність інвестицій підприємства;
- розробляти пропозиції щодо найбільш оптимальних форм фінансування діяльності підприємства;
- відбирати найбільш придатні форми, засоби й методи формування попиту і стимулювання збуту туристичних послуг підприємства;
- здійснювати оцінку кредитоспроможності суб'єкта господарювання;
- оцінювати вартість підприємств різними методами;
- нараховувати відсотки за кредитними та депозитними операціями;
- визначати дивіденди акціонерам.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ.

Тема 1. Основи фінансів підприємств.

- 1.1. Поняття та функції фінансів суб'єктів господарювання.
- 1.2. Фінансова діяльність підприємств: зміст, основні завдання та теоретичні джерела.
- 1.3. Система фінансових відносин підприємства.
- 1.4. Поняття фінансового механізму підприємства та характеристика його основних складових.

- 1.5. Фінансово-економічні цілі діяльності підприємства.
- 1.6. Організація фінансової роботи на підприємстві.

Тема 2. Теоретичні джерела фінансової діяльності підприємств.

- 2.1. Елементи теорії управління фінансами суб'єктів господарювання. Класична теорія фінансування.
- 2.2. Загальна характеристика неокласичної теорії фінансування.
- 2.3. Теорема іррелевантності.
- 2.4. Теорія оптимізації портфеля інвестицій.
- 2.5. Модель оцінки дохідності капітальних активів.
- 2.6. Теорія арбітражного ціноутворення.
- 2.7. Неінституційна теорія фінансування.
- 2.8. Концепція максимізації вартості капіталу власників.

Тема 3. Особливості фінансування підприємств різних форм організації бізнесу.

- 3.1. Суб'єкти господарювання на ринках держави.
- 3.2. Критерії вибору правової форми організації бізнесу.
- 3.3. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи.
- 3.4. Фінансова діяльність приватних підприємств.
- 3.5. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою відповідальністю, командитних і повних товариств.
- 3.6. Фінансова діяльність акціонерних товариств.

Тема 4. Формування власного капіталу підприємства.

- 4.1. Критерії вибору форми фінансування суб'єкта господарювання.
- 4.2. Власний капітал суб'єктів підприємництва: поняття, функції та джерела формування.
- 4.3. Складові власного капіталу підприємства.
- 4.4. Вартість капіталу підприємства.
- 4.5. Оцінка елементів власного капіталу.
- 4.6. Порядок формування статутного капіталу акціонерних товариств.
- 4.7. Методи визначення потреби в капіталі новоствореного підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА РАХУНОК ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ.

Тема 5. Внутрішні джерела фінансування підприємства.

- 5.1. Загальна характеристика джерел та форм фінансування підприємств.
- 5.2. Прибуток підприємства як основне джерело фінансування діяльності підприємства.
- 5.3. Порядок розрахунку чистого прибутку підприємств.
- 5.4. Самофінансування підприємств.
- 5.5. Факторний аналіз динаміки прибутковості підприємства.
- 5.6. Політика формування власних фінансових ресурсів підприємств.

Тема 6. Грошові кошти та організація грошових розрахунків підприємств.

- 6.1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств.
- 6.2. Безготівкові операції та розрахунки: поняття та класифікація.
- 6.3. Форми безготівкових розрахунків.
- 6.4. Принципи ведення підприємством касових операцій.

Тема 7. Управління грошовими потоками суб'єктів підприємництва.

- 7.1. Сутність грошових потоків та їх класифікація.
- 7.2. Політика управління грошовими потоками підприємств.
- 7.3. Методи розрахунку чистого грошового потоку.
- 7.4. Показники аналізу грошового потоку.

7.5. Моделі управління грошовими потоками суб'єктів підприємництва.

Тема 8. Дивідендна політика підприємства.

- 8.1. Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики підприємства.
- 8.2. Теорії дивідендної політики.
- 8.3. Фактори впливу на дивідендну політику.
- 8.4. Порядок нарахування та форми виплати дивідендів.
- 8.5. Основні схеми дивідендних виплат.
- 8.6. Оцінка ефективності дивідендної політики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. КРЕДИТНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ.

Тема 9. Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів.

- 9.1. Характеристика позичкового капіталу підприємства.
- 9.2. Способи зовнішнього фінансування підприємств.
- 9.3. Оцінка окремих елементів позичкового капіталу.
- 9.4. Суть і форми кредитування підприємств банківськими установами.
- 9.5. Принципи та функції кредитування.
- 9.6. Етапи процесу кредитування.
- 9.7. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника.
- 9.8. Порядок нарахування процентів за депозитними та кредитними операціями.

Тема 10. Фінансове інвестування підприємства.

- 10.1. Сутність та класифікація інвестицій суб'єктів підприємництва.
- 10.2. Реальні інвестиції підприємств та джерела їх фінансування.
- 10.3. Фінансова оцінка ефективності інвестицій підприємства в основний капітал.
- 10.4. Форми фінансових інвестицій суб'єктів підприємництва.
- 10.5. Інвестиційні якості фінансових інструментів.
- 10.6. Довгострокові та поточні фінансові інвестиції підприємства.
- 10.7. Фінансова оцінка ефективності інвестування в цінні папери.
- 10.8. Відображення вартості фінансових інвестицій у звітності підприємств.

Тема 11. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємств.

- 11.1. Поняття реорганізації суб'єктів підприємництва та передумови її проведення.
- 11.2. Сутність та форми реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємства.
- 11.3. Порядок проведення реорганізації шляхом злиття, приєднання та поглинання підприємств.
- 11.4. Загальна характеристика реорганізації, спрямованої на розукрупнення підприємств.
- 11.5. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.

Тема 12. Оцінювання вартості підприємства.

- 12.1. Завдання, принципи та етапи експертної оцінки вартості підприємства.
- 12.2. Загальна характеристика методів оцінки вартості майна.
- 12.2. Дохідний метод оцінки вартості підприємства.
- 12.3. Майновий метод оцінки вартості підприємства.
- 12.4. Ринковий підхід до оцінки вартості підприємства.

Тема 13. Оцінка ефективності функціонування підприємства.

- 13.1. Інформаційне забезпечення оцінки ефективності функціонування підприємства.
- 13.2. Комплексний аналіз стану підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів:

- 13.2.1. Оцінка майнового стану підприємства.
- 13.2.2. Аналіз показників ліквідності підприємства.
- 13.2.3. Оцінка показників фінансової стійкості.
- 13.2.4. Аналіз показників ділової активності підприємства.
- 13.2.5. Оцінка рентабельності діяльності підприємства.
- 13.2.6. Оцінка становища підприємства на ринку цінних паперів.

Тема 14. Фінансовий контролінг на підприємстві.

- 14.1. Сутність та основні завдання фінансового контролінгу на підприємстві.
- 14.2. Стратегічний фінансовий контролінг.
- 14.3. Оперативний фінансовий контролінг.
- 14.4. Методи контролінгу.
- 14.5. Внутрішній аудит в системі функцій контролінгу.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, іспит.

Залік і іспит проводяться у письмовій формі. Екзаменаційний білет містить: два відкритих питання (12 балів за повну відповідь), 6 визначень (1 бал за повну відповідь на одне питання), 20 тестів (1 бал за кожну правильну відповідь, 2 задачі (5 балів за правильно розписану та розв'язану задачу з коментарем та висновком).

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання.

В процесі вивчення дисципліни використовують такі методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- оцінювання виконання ІНДЗ;
- письмові залік та іспит.

5. Список джерел

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 23.3.
2. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30 червня 1999 р. (зі змін. і допов.) // Голос України. — 1999. — 30 лип.
3. Закон України “Про господарські товариства” (зі змін. і допов.) // ВВР України. — 1991. — № 49.
5. Закон України “Про захист економічної конкуренції” // Уряд. кур’єр. — 2001. — № 50.
6. Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12 липня 2001 р. // Уряд. кур’єр. — 2001. — 12 верес.(№ 36).
7. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”: Затв. постановою КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1440 // Уряд. кур’єр. — 2003. — 15 жовт. (№ 193).
8. Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства: Затв. рішенням ДКЦПФР від 16 жовтня 2000 р. № 158 // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2001. — № 3. — С. 35–39.
9. Закон України “Про податок на додану вартість” від 27 червня 1997 року зі змінами та доповненнями.
10. Положення про порядок реструктуризації підприємств: Затв. наказом ФДМУ від 7 лютого 2001 р. № 175 // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2001. — № 4. — С. 12–15.
11. Положення про порядок реєстрації випуску акцій відкритих акціонерних товариств і облігацій підприємств // Бухгалтерія. — 2001. - № 25/1. — с.9-18.
12. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Затв. наказом ФДМУ від 26 січня 2001 р. № 49/121 // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл.— 2001. — № 4. — С. 16–23.
13. Бланк А. И. Основы финансового менеджмента: В 2 т. — К., 1999.
14. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и управление стоимостью предприятия: Учеб. пособие

для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 720 с.

15. Грідчіна М. В. Корпоративні фінанси: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002. — 232 с.

16. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000. — 152 с.

17. Грідчина М. В. Финансовый менеджмент: Курс лекций. — 2-е изд., допол. и перераб. — К.: МАУП, 2002. — 158 с.

18. Дайле А. Практика контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. М. Л. Лукашевича, Е. Н. Тихоненковой. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 336 с.

19. Контроллинг в бизнесе: методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карлинский и др. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 256 с.

20. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: Монографія. — К.: Вид-во КНТЕУ, 2001. — 589 с.

21. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 2003. — 554 с.

22. Брігхем Е. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. — К.: Молодь, 1997. — 1000 с.

23. Аранчій В.І., Чумак В.Д., Смолянська О.Ю., Черненко Л.В. Фінансова діяльність підприємств: Навчальний посібник. — К.: ВД “Професіонал”, 2004. — 240 с.

24. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ./ Гл.ред. серии Я.В. Соколов. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 800с.: ил.

25. Воловец Я.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К.: Алерта, 2005. — 199 с.

26. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств: Монографія. — К., 2002. — 347 с.

27. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Підручник. — К.: УБС НБУ, 2007. — 550 с.

28. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навчальний посібник. — К. Центр учбової літератури, 2007. — 320 с.

29. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навчальний посібник. — К. Центр учбової літератури, 2007. — 320 с.

30. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Либідь, 2003. — 384 с.